

# „Kimegyek a doberdói harctérre” dédapáink, nagyapáink nyomában

2021. október 08-09. (péntek-szombat) KISBUSZ (max. 8 fő)

Irányár 58 000,- Ft/fő, mely tartalmazza az útiköltséget, Kobaridi múzeum és a Monte San Michele belépő díjait, a szállást (2 ágyas, fürdőszobás), a reggelit, és a biztosítást.

5.00 Indulás: saját lakás elől (Kozármisleny, Pécs, Szentlőrinc)  
egészségügyi megállások

## Kluže erőd



A Kluže erőd formája és célja a történelem során többször megváltozott. A Koritnica legszűkebb részén stratégiai fontosságú átjárót zárt le. Az első erődöt a 15. század második felében a velenceiek építették fel fából, a török ostromok elleni védelemül is szolgált. Az első kőből épített erődöt a 16. század elején állították fel, amikor a velenceiektől Habsburg uralom alá került. Az évek során további felújításokon ment át. 1797-ben, a francia háborúk idején Napóleon seregei az erődöt felgyújtották és teljesen lerombolták. Az új épületet, amely a formáját szinte változatlanul megőrizte mindmáig, 1881–1882-ben, az Osztrák–Magyar Monarchia idejében építették fel és Flitscher Klausénak nevezték el. Építésekor úgy

tervezték, hogy a Boveci-medencéből a Predel völgyén át vezető utat tudja majd ellenőrizni. Az isonzói harcok idején a frontvonal az erőd közvetlen közelében húzódott, az olasz ágyúzástól a Rombon meredek falai alatt azonban biztonságban volt. Az épületben a parancsnokságok és nemharcoló alakulatok voltak elhelyezve, de megfigyelőpontnak is használták. Számos melléképülettel látták el, például kisebb villanyerőművel, vízszivattyúteleppel, reflektoros megfigyelőkkel és hasonlókkal.

## Bovec – osztrák–magyar katonai temető



Az első világháború után a temetőt kibővítették és felújították, majd áthelyezték ide a környékbeli temetőkben eltemetett osztrák–magyar katonák maradványait. Az ebben a temetőben eltemetett olasz katonák földi maradványait 1938-ban a kobaridi csontkamrába szállították. Az elesett katonák sírjai a temető egész területén megtalálhatók, de csak negyede van sírkövel jelölve. Az adatok szerint a temető több mint 600 katona nyughelye.

## Ravelnik szabadtéri múzeum - Az osztrák–magyar hadsereg első védővonala Bovec térségében



Bovec (Flitsch) olasz megszállása után az osztrák–magyar hadsereg 1915 augusztusában az első védővonalát a Boveci-medence keleti szélén erősítette meg. A vonal két dombon, a Ravelniken (519 m) és a Stržiščén (486 m) át húzódott. Mindkét domb természetes akadályt alkotott, amelyeket az osztrák–magyar katonák megerősített állásokkal, kavernákkal és lövészárkokkal a védelem pillérévé építettek ki. Ravelnik domboldalán, az egykori első védővonal területét szabadtéri múzeummá alakították. A kialakított ösvény a kitisztított és felújított lövész- és összekötőárkokat, bunkereket, kavernákat, géppuskafészeket és a helyreállított barakkokat köti össze. A viszonylag kis területen számos fennmaradt és felújított emlék tekinthető meg.

## Kobaridi Múzeum



A Kobaridi Múzeum az Isonzó-front I. világháborús eseményeit idézi fel. A Felső-Isonzó menti két és fél évig tartó harcokat mutatja be, különösen a caporettoi áttörés néven is ismert 12. isonzói csatát. A számos érdekes tárgy, az Isonzó menti terep makettje, a gazdag képanyag, a rekonstruált kaverna és a dokumentumfilm az emberiség történetének egyik legnagyobb hegyi csatáját jeleníti meg. A múzeum egyben megismerteti Kobarid (Caporetto, Karfreit) történelmét az őskortól napjainkig, valamint számos vendéghiállításnak ad helyet. A látogatók száma alapján a leglátogatottabb szlovén múzeumi gyűjtemények közé tartozik.

## Kostnica s Cerkvijo Sv. Antona - Olasz csontkamra Kobaridban



Az olasz katonák csontkamrája 1938-ban épült, Benito Mussolini személyesen nyitotta meg szeptember 18-án. A létesítmény Giannino Castiglioni szobrász és Giovanni Greppi építész munkája. Három nyolcszög formájában épült meg, amelyek koncentrikusan szűkülnek a csúcs felé, ahol Szent Antal temploma áll. A közeli katonai temetőkből a csontkamrába 7014 ismert és ismeretlen, az első világháborúban elesett olasz katona maradványait szállították át. Neveiket a zöldes színű szerpentinkőből készült táblákba vésték bele. A csontkamra mellett olasz katonáknak szentelt emlékművek találhatók, amelyeket 1981-ben Bovecből szállították ide.

Kobaridból a Szent Antal-templomig vezető út mentén a keresztút tizennégy állomása áll. A csontkamrát és a keresztutat az olasz állam tartja fenn.



## Napóleon híd



A főút bal oldaláról Kobarid előtt egy hajtű leágazást találunk, ezen lehajtva elérjük a **Napóleon hidat**, amely a **Soča** egy 200 m hosszú szorosán ível át. Ezen hídon, amely 1750-ben épült keltek át Napóleon seregei a Predel irányába, erre az eseményre utal a neve is. A hídon átkelve balra fordulunk, itt az út jobb oldalán le lehet parkolni személyautókkal és buszokkal is.

19.00-19.30 Szállás Postájában

## 2. nap

8.00 indulás a szállásról reggeli után

## Magyar katonai kápolna Visintiniben



A kápolna az egykori doberdói front mögött kialakított nagy katonai temetők mellett, a Doberdo del Lago községhez tartozó Visintini településen áll. Magyar katonák kezdték el építeni még a háború idején, a temetőben nyugvó bajtársaik emlékére. A kápolna helyét állítólag IV. Károly király jelölte ki egyik harctéri látogatása során. Felavatását 1918 őszére tervezték, de a háború akkorra véget ért, ezért már nem szentelték fel. Hosszú, kalandos története során az istállóként, raktárként is használt épületet magyar–olasz összefogással felújították és 2009. május 30-án, Sólyom László köztársasági elnök jelenlétében, ökumenikus szertartás keretében szentelték fel.

## Monte San Michele



Az első világháborúban a hírhedt Doberdó-fennsík északi szegélyét uraló magaslat a Monte San Michele (275 m) volt a Görznél (Gorizia, Nova Gorica) kialakított hídfő védelmének egyik legjelentősebb pontja. Az itt védelmi állásokban levő osztrák–magyar hadsereg, soraiban elsősorban magyar ezredekkel, kaverna- és lövészárkokrendszerrel épített ki. A háború kezdetétől 14 hónapon át tartó súlyos harcok, majd a Monte Sabotino és Görz eleste után 1916. augusztus 10-ére virradóra az osztrák–magyar erők kiürítették a korábban sok áldozattal megtartott, tarthatatlanná vált hegyet és a Doberdó-fennsíkot. A

helyszínen ma felújított harctéri építményeket tekinthetünk meg, a területet pedig védelem alá helyezték és emlékparkká nyilvánították.

## A magyar királyi nagyváradi 4. honvéd gyalogezred emlékművei az Isonzó mentén



Kratochvil Károly ezredes, a nagyváradi 4. honvéd gyalogezred legendás parancsnoka kezdeményezésére 1918 tavaszán, az isonzói harcokat követően, minden olyan helyen, ahol az ezred a legvéresebb harcait vívta, a katonák helytállásának emlékére karszti kőből épített 2,5 m magas, feliratos gúlát emeltek. Az Isonzó-fronton négy ilyen emlékműve van az ezrednek. Feliratuk egységesen: „A m. kir. 4. honv. gy. ezred dicsőséges harcai és elesett hősei emlékére”.

## Fogliano – osztrák–magyar katonai temető (Cimitero a Fogliano)



Ebben a temetőben 14 550 osztrák–magyar katona nyugszik, akiknek földi maradványait az elhagyott környékbeli katonai temetőkből helyezték át ide. A temetőt 1974-ben alakították ki az osztrák Stájer Tartományi Kormány kezdeményezésére, a salzburgi Fekete Kereszt szervezet pedig 1989-ben átalakította. Ferenc pápa 2014 szeptemberében egyedül látogatta meg a temetőt és imádkozott az elesettekért.

## Museo della Grande Guerra Casa III Armata



**23.30 Érkezés Kozármislenybe**

<http://www.potmiru.si/magyar/pot-miru-alpe-jadran> és <https://nagyhaboru.blog.hu/>

Jelentkezés és bővebb információ:

Palotai János (06-30/48-777-38, mail: [palotaix@t-online.hu](mailto:palotaix@t-online.hu))

Családok Kulturális és Szabadidősport Egyesülete Kozármisleny ([www.csakszis.hu](http://www.csakszis.hu))

## A BÉKE ÖSVÉNYE AZ ALPOKTÓL AZ ADRIÁIG

Az első világháború alatt, 1915 és 1917 között, az Isonzó völgye az úgynevezett Isonzó-front északi részét alkotta. A folyó mentén számos nemzet fia harcolt, szenvedett és halt hősi halált. Ebből az időszakból nagy mennyiségben maradtak fenn az egykori katonai objektumok maradványai (lövészárkok, erődök, kavernák, emlékművek, katonai temetők), amelyek nemzeti és nemzetközi jellegű kulturális és történelmi hagyatékot képeznek.

1990-ben alapították meg a Kobaridi Múzeumot azzal a céllal, hogy bemutassa az Isonzó-front történetét, különösen a 12. isonzói csatát, amelyet caporettoi (kobaridi, flitsch-karfreiti) áttörésként – a caporettoi csodaként is emlegetnek. A múzeum hatásos és újszerű felépítése miatt számos szlovéniai és külföldi elismerésben részesült. A szlovén kormány 2000 szeptemberében nemzeti és nemzetközi projektként elfogadta az „Isonzó mente– A Béke Ösvényei” című programot, majd decemberben kezdeményezte a „Béke Ösvényei az Isonzó mentén Alapítvány” megalapítását.

Az Alpoktól az Adriáig húzódó Béke Ösvénye a térség múltjára vonatkozó tanúvallomásokat egészíti ki, amelyek révén a látogatók az ösvény mentén található múzeumokban, valamint számos magángyűjteményben élhetik át a történelem ezen szakaszát.

## AZ ISONZÓ-FRONT

1914. július 28-án az Osztrák–Magyar Monarchia hadat üzent Szerbiának, ezzel megkezdődött az első világháború. Európa nagy, több hadszíntérre felosztott csataterévé változott, hiszen egymással szemben álló két szövetségi rendszer lépett háborúba: az egyik oldalon a Központi Hatalmak (Németország, Osztrák–Magyar Monarchia, Bulgária és Törökország), a másikon pedig az Antant Hatalmak (Franciaország, Nagy-Britannia és Oroszország). Annak ellenére, hogy Olaszország az Osztrák–Magyar Monarchiával és Németországgal együtt 1882 óta a Hármasszövetség tagja volt, a szövetségesei oldalán nem lépett be a háborúba, annak első 10 hónapjában semleges maradt. Hosszas alkudozás után végül Olaszország és az Antant Hatalmak aláírták a londoni egyezményt, amelyben az Antant elismerte Olaszország területi igényeit a Monarchiával szemben, az olaszok cserébe vállalták, hogy egy hónapon belül hadat üzennek a Monarchiának. Ezt követően a dél-európai ország kilépett a Hármasszövetségből és 1915. május 23-án hadat üzent az Osztrák–Magyar Monarchiának. Ezzel megnyílt a hatszáz kilométer hosszú délnyugati hadszíntér, amely a svájci–olasz–osztrák–magyar hármashatártól Tirolon, a Karni-Alpokon és az Isonzó völgyén át egészen az Adriai-tengerig húzódott. Ennek a frontvonalnak a Rombon-hegytől az Adriáig, az Isonzó-folyó mentén húzódó, kilencven kilométeres szakasza volt az Isonzó-front. Ezen a területen a 29 hónapig, 1915 májusától 1917 októberéig tartó harcokban tizenkét csata (offenzíva) zajlott le. Ebből tizenegyet az olaszok indítottak, a döntő tizenkettediket pedig az osztrák–magyar és a német csapatok hajtották végre.

A Felső-Isonzó menti frontvonal a kezdeti bizonytalanságok után stabilizálódott és a harc állásháborúvá alakult. A harcok főleg a hegyvidéken zajlottak. A front közvetlen közelében lévő településeket kiürítették, ezeket a katonák különféle célokra igénybe vették, a lakosság pedig elmenekült.

Az utolsó, a 12. isonzói csata, amely 1917. október 24-én kezdődött a folyó felső folyásánál. Az itt történeteket a történetírás több néven is emlegeti: caporettoi (kobaridi, flitsch–karfreiti) áttörés, caporettoi csoda, az olasz forrásokban pedig mint a caporettoi fiaskó jelenik meg...

A hadművelet a Bovenci-medencében kezdődött az osztrák–magyar és német hadsereg közös támadásával, amelynek során az olaszokat gázlővedékkel lepték meg. Ezzel egy időben a tolmeini hídfőből is elkezdődött a támadás. Az isonzói olasz front összeomlását a támadók a Friuli-síkságra, illetve a Piave folyóig tartó előretörése követte, ahol 1917. november 9-én a front angol és francia segítséggel ismét stabilizálódott. Ezt követően az olasz hadsereg, francia és angol csapatokkal kiegészülve folytatta a harcot, amelynek az 1918. november 3-i, padovai fegyverszüneti megállapodás vetett véget. Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása után, 1918. november 11-én, Németország kapitulációjával pedig befejeződött az I. világháború.